

**Натисніть тут, щоб
купити книгу на сайті
або замовляйте за телефоном:
(0352) 51-97-97, (067) 350-18-70,
(066) 727-17-62**

Літературне читання

Розвиток творчих здібностей учнів

3-4 класи

- 40 легенд
- творчі завдання

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН

УДК 371.32
ББК 74.26
Л 64

Рецензенти:

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича

Романюк С.З.;

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мов і методики їх викладання в початковій школі Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Шевченка

Мамчиц О.Б.

*Рекомендовано Вченою радою НПУ імені М.П. Драгоманова
(протокол № 8 від 29 травня 2013 року)*

Л 64 Літературне читання : розвиток творчих здібностей учнів. 3—4 кл. :
навч.-метод. посіб. / упоряд. А.П. Каніщенко. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2017. — 120 с.

ISBN 978-966-10-2141-8

У навчально-методичному посібнику подається 40 легенд і завдань до них, матеріал яких спрямований на розвиток творчих здібностей учнів.

У доборі матеріалу й експериментальній перевірці його ефективності брали участь учителі окремих шкіл м. Києва та Київської області, студенти під час проходження педагогічної практики, учасники науково-творчої групи «Потенціал» і фахівці початкової ланки освіти Інституту педагогіки і психології НПУ ім. М.П. Драгоманова.

Літературна обробка, творче та методичне доопрацювання текстів, упорядкування матеріалу посібника належать професору кафедри мов та методики їх викладання в початковій школі НПУ імені М.П. Драгоманова, керівнику групи «Потенціал» А.П. Каніщенко.

Навчально-методичний посібник спрямований на удосконалення вмінь робити висновки, виражати своє ставлення до подій, описаних у текстах легенд, та дійових осіб. Видання стане в нагоді як студентам, учителям, так і батькам для сімейного читання з дітьми.

**УДК 371.32
ББК 74.26**

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-2141-8

© Навчальна книга — Богдан, 2017

Ніна Яткевич
відмінник освіти України,
вчитель-методист початкових класів
ЗОШ № 227 м. Києва,
учитель-експериментатор

НЕОПАЛИМА КУПИНА

***Мета.** Застерігати дітей від бажання отримувати щось цінне нечесним шляхом, виховувати бажання вчитися, щоб досягати всього власним розумом і працею. На прикладі змісту легенди, бесідою за її змістом, виконанням завдань удосконалювати бажання читати додаткову літературу, щоб вивчати історію своєї землі та України.*

Було це давно. Двоє королів — польський та угорський — об'єднали свої війська, щоб разом завоювати Волинь. Прийшли в зелену Погорину і підступили до стін славного міста Дорогобужа. Захисникам града — княжим воїнам, міщанам, мешканцям довколишніх сіл, які заховалися від нападників за міськими стінами, — прибульці передали листа. У ньому пропонували без битви відчинити міські брами, вийти в поле без зброї і здатися в полон. За це королі обіцяли зберегти усім життя. В іншому випадку, погрожували, місто буде спалене, на ласку переможців сподіватися нічого.

Коли минув відведений на роздуми час, із Дорогобужа вийшов посланець. Охорона зустріла його і привела на узвишшя, де на позолочених стільчиках восідали королі.

— Я приніс відповідь на ваш лист, — сказав посланець і передав угорському та польському владарям бадилину з розтепірченим, схожим до ясеневого, листям з блідо-рожевим суцвіттям на верхівці.

— Як?! — здивувалися владарі. — Оце й усе?

Посланець вклонився:

— Мені старійшини доручили передати тільки це... А ще веліли сказати: якщо вам цього зілля замало, то ось довкола вас на пагорбі його цвіте скільки завгодно...

Що з посланця візьмеш?!

Зібрали королі своїх радників та наймудріших мужів. Думали, думали — ніяк не зрозуміють, що саме захисники міста хотіли їм сказати оцим зелом. Коли знайшовся один:

— Я знаю це зілля. Воно горить і не згорає.

І мовив угорський король королеві польському:

— Ми ніколи не завоюємо цієї країни. Тому я вертаю своїх воїв додому. І тобі раджу зробити те ж саме.

Але польський король на те тільки гонорово усміхнувся:

— У такому випадку полякам не доведеться ні з ким ділитися завойованою добичею.

І повелів своєму війську готуватися до штурму Дорогобужа...

Відтоді сотні разів поляки хотіли завоювати Волинь. Але кожного разу залишалися з облизнем. А край зеленіє під синім небом та ясным сонцем. І тут щоліта на осонні рожево квітнуть кущі неопалимого зела, стверджуючи незнищенність української землі та її народу.

А ще подекуди в Карпатах називають неопалиму купину червоною рутою — саме про це зело йдеться у відомій усім пісні В. Івасюка «Червона рута».

1. Познайомся з лексичним значенням слів, які потрібно знати, щоб правильно зрозуміти зміст легенди.

Волинь — давньоруська історична область, край;

брама — ворота;

узвишся — підвищення;

возсідали — сиділи в королівських кріслах;

владарям — володарям;

бадилина — стеблина;

розтепірчений — наче розрізаний, широко розставлений;

зело — зілля;

гонорово — гордо;

з облизнем — з поразкою;

неопалима — така, що горить, але не згорає;

неопалима купина — по-іншому червона рута або ясенець (багаторічна кореневищна трав'яниста рослина).

2. Яке бажання виникло у польського та угорського королів? Обери одну правильну відповідь із поданих варіантів. Зафарбуй відповідний квадратик.

- ☐ Поїхати на Волинь і помилуватися цим чудовим краєм.
- ☐ Дізнатися про історію цього краю.
- ☐ Завоювати цей край і поділити його землі між Польщею та Угорщиною.
- ☐ Познайомитися з традиціями цього краю.

3. Що запропонували прибульці (королі зі своїми воїнами) захисникам Волині?

- ☐ Сісти за круглий стіл й обговорити питання співпраці.
- ☐ Проводити торгівлю продуктовими та промисловими товарами.
- ☐ Без битви віддати свій край, а самим піти до них у полон.
- ☐ Спільно проводити спортивні олімпіади.

4. Перекажи частини тексту за таким планом.

1. Посланець із Дорогобужа.
2. Радники королів.
3. Розмова між королями.
4. Зелен-край, немов той рай.

5. Уяви, що ти приїхав у Карпати і побачив кущі неопалимої купини з рожевими квітами. Чи такими ти їх уявляєш, як бачиш на малюнку? Якщо так, то розфарбуй, оживи кольором цю чудову гілочку ясенця (неопалимої купини).

ДВОБІЙ ЗА СЕСТРУ ЛИБІДЬ

***Мета.** Розвивати пізнавальний інтерес до історії рідного краю, заохочувати дітей до самостійного вивчення допоміжного матеріалу про пам'ятки культури та архітектури. Удосконалювати вміння давати характеристику дійшовим особам, ділити текст на логічно завершені частини.*

Росла слава Києва, світами лунала. А з нею лунала слава і про незвичайну красу сестри Кия, золотоқосой Либеді. Слалися до князя Кия старости від сусідніх князів, та сестра Либідь усім відмовляла.

— Я буду Русланова або нічия, — казала Либідь.

Долинула слава про Київ та красуню Либідь до хозарського князя. Облягли хозари Київ великою силою війська. Послали послів до князя Кия.

— Як не віддаси сестри добровільно за нашого каганенка, то силою візьмемо. Як не хоче вона по волі, то ми її по неволі візьмемо, ще й твій город і землі твої завоюємо, княже! — сказали хозарські послы.

А сестра Либідь — ні та й ні!

Зажурился князь Кий, бо війська у нього обмаль, а хозарів перед Києвом хмари, хмари... Але завзяття у київського війська — велике.

— До останнього загинемо, а землі рідної не посоромимо! Силою не тільки князівни Либідь, а й звичайної дівчини, киянки, ворогам узяти не дамо.

Бачить зверхник хозарів, що нелегка справа, подумав та й каже до Кия:

— Пощо проливати кров усіх наших військ? От визнач свого борця, а я — свого. Переможе наш борець, так князівна наша, а переможе ваш, так ось моє лицарське слово, що відйду спокійно назад у свою державу.

А говорив він так тому, що був серед його війська силач над усіх силачів. Задумався князь Кий.

Аж тут приступає до нього Руслан і каже:

— Княже, я готов іти на бій із хозаром.

— Хай буде так, — каже князь.

І зараз сказав про це хозарам.

Визначили місце для двобою недалеко від річки, що вливалася у Дніпро. Стали борці один проти одного. Хозарський борець — велетень, силач-силенний. А Руслан, хоч і не слабкий, але ніяк не рівня хозаринові.

— Побороти або загинути, — сказав собі Руслан.

Почався бій.

— Ой, не збороти Русланові велетня цього, — прошептала Либідь.

Та Руслан так вміло завдавав ударів супротивникові, так вда-ло їх уникав, що велетень став нетерпеливитися. Качаються по землі. Розлягаються крики по долині. Хозари з утіхи аж ревуть. Хозарський велетень — горою. Він намагається добути з-за пояса ніж, але Руслан міцно тримає його за плечі. Та ось вирвав хозарин праве плече.

— Пропало все, — подумала Либідь і зомліла, падаючи в руки Хорива.

Радіють хозари: «Наша перемога!». Але в цій хвилині Руслан вихопив у хозарина ніж і звалив його. Закричали радісно київські війська: «Наша перемога!».

— Руслан живий і Київ вільний! — скрикнула Либідь.

Присоромлені хозари вернулися у свою державу. Кияни справили весілля Либеді з Русланом. А річку, що над нею відбувався двобій за князівну, і досі звать Либеддю.

А. Лотоцький

1. Познайомся з лексичним значенням слів, які потрібно знати, щоб правильно зрозуміти зміст легенди.

Слава росла — слава ширилася, лунала;

старости — обрані люди, послы, які приходили домовлятися про заручини дівчини з юнаком з їхньої сторони;

каганенко — син головного військового начальника;

обмаль — зовсім мало;

завзяття — хоробрість, сміливість, відважність;
двобій — битва двох людей;
нетерпеливитися — хвилюватися, втрачати спокій;
зомліла — втратила свідомість.

2. Якими словами можна охарактеризувати хозарського князя, а якими — князя Кия? Свої міркування підтверди реченнями з тексту.

- ☐ Мудрий;
- ☐ нетерплячий;
- ☐ поміркований;
- ☐ зухвалий;
- ☐ хитрий;
- ☐ люблячий;
- ☐ рішучий;
- ☐ самовпевнений;
- ☐ непереможний.

3. До логічно завершених частин тексту за початковими та кінцевими реченнями підбери заголовки з поданих нижче прикладів. Доведи правильність свого вибору.

Логічно завершені частини	Заголовки
• Росла слава... — ні та й ні! • Зажурився князь... — І зараз сказав про це хозарам. • Визначили місце... — Наша перемога!	• Пропозиція князю Кию. • Двобій. • Київ в облозі хозар.

4. Чому зверхник хозарів запропонував князю Кию провести двобій? Поясни свої міркування при виборі відповіді.

- ☐ Боявся бути переможеним військами Кия.
- ☐ Хотів себе прославити між хозарами.

- ☐ Не хотів втрачати своїх воїнів.
- ☐ Був занадто самовпевненим у перемозі представника від хозар.

5. Роздивись малюнок, на якому зображена Либідь. Розфарбуй його на свій розсуд, але так старанно, наче тобі його треба подарувати названій красуні.

